Camiler ve Sosyal Ahlak
Gönderen Kadir Hatipoglu - Temmuz 20 2017 03:00:00

Milli Birlik Ve Bütünlüğümüzün Sağlanmasında Camilerin Rolü Ve Önemi Değerli Dinleyenler! Din deyince, akla o dine inanan insanların yerine getireceği görevler ve bu görevlerin ifa edileceği mekanlar gelmektedir. Her din, insanların bir araya gelip, ibadet edecekleri, kendi aralarında toplanabilecekleri yer ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. İşte dinlerde içerisinde ibadet edilen bu mekanları ifade etmek için mabed kelimesinin karşılığı olarak çeşitli isimler kullanılmıştır. Mabed, Arapça’da; “a-be-de” fiil kökünden gelmekte olup, “ibadet edilen yer, mekan” anlamında kullanılmaktadır. Yani mabed kelimesini daha açık bir ifadeyle; “Allah’a karşı kulluk görevini yerine getirmek için insanların bir araya geldikleri yer” diye tarif edebiliriz. Yeryüzünde ilk “mabed”in Hz. Adem ile başladığı ileri sürülmektedir. Kur’an’da bildirildiğine göre insanlar için inşa edilen ilk mabed, Kâbe’dir. Nitekim Yüce Allah, bu konuyla ilgili olarak Al-i İmran Suresinde şöyle buyurmaktadır: اِنَّ
اَوَّلَ
بَيْتٍ
وُضِعَ
لِلنَّاسِ
لَلَّذِى
بِبَكَّةَ
مُبَارَكًا
وَهُدًى
لِلْعَالَمِينَ “Şüphesiz, âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev Mekke’deki Kâbe’dir.” [1] Rivayete göre Kabe’yi ilk inşa eden Hz. Adem’dir. Hz. Peygamber bir hadis-i şeriflerinde: Yeryüzünde ilk mescidin Mescid-i Haram, ikincisinin ise, Mescid-i Aksa olduğunu belirtmektedir. Her dinin kendine mahsus ibadet yerleri, mabetleri vardır. * Yahudilikte ibadet yerine sinagog, havra denir. Sinagoglar, Yahudilerin toplanma yeridir. Buralarda ruhbanlar tarafından idare edilen ibadetler, dualar yerine getirilir ve kutsal kitap Tevrat okunur. * Hıristiyanlıktaki ibadet yerlerine, mabetlere ise, kilise denir. Kilise ise, Tanrı’nın evi olarak kabul edilir. Kiliselerde sabah, akşam ve pazar günleri ibadet yapılır. * İslâmda ibadet yeri ise, cami veya mescittir. Câmi Arapça’da “bir yere toplayıcı ve bir araya getirici” anlamında “ce-me-a” fiilinden türetilmiş bir ism-i faildir. Mescid ise, Arapça’da “eğilmek, tevazu ile alnı yere koymak” manasına gelen sücûd kökünden “secde edilen yer” anlamında bir mekan ismidir. Kur’an-ı Kerim, hadisler ve ilk İslâm kaynaklarında cami karşılığında mescid kelimesi kullanılmıştır. Cami ve mescid arasındaki farkı ise şu şekilde açıklayabiliriz: Cami; içerisinde beş vakit namazla birlikte cuma ve bayram namazlarının kılındığı yerlerdir. Mescid ise, içerisinde cuma ve bayram namazları kılınmayan sadece beş vakit farz namazlarının kılındığı ibadet yerleridir. Asr-ı Saadette “namaz kılınan yer, (namazgah)” anlamında “musalla” kelimesi de kullanılmaktaydı. Camiler, dua ve ibadetlerimizin, niyazlarımızın Yüce Allah’a topluca arz edildiği, gönüllerin birleştiği, temizlendiği şifa ve huzur evleridir. Gerçek mutluluğun bulunduğu sevgi odağı, temizlik mekanlarıdır. Camiler, bilmediklerimizi

öğrendiğimiz, irfanımızı yükselttiğimiz ilim ve hikmet yuvalarımız, halk mekteplerimiz ve sosyal yaralarımızın çareleridir. Şifa ve huzur evlerimiz, gerçek mutluluğu bulabildiğimiz manevî sığınaklardır. Camiler, dargınların barıştığı, kan davalarının unutulduğu, kibrin, riyanın terk edildiği, öksüz ve yetimlerin sevindirildiği, çıplakların giydirildiği, iyilik meskenleridir. Camiler, vatan bütünlüğünün temel taşı, varlığımızın teminatı, dinî-millî birlik ve beraberliğimizin ilham kaynağı, feyz odaklarıdır. Bu nedenle camilerin önemi ve fonksiyonları sayılamayacak kadar çoktur. Şu ayet-i kerimeler caminin önemini ve camiye karşı takınılacak tavra ve gösterilecek ilgiye göre insanların değerini ortaya koymaktadır: اِنَّمَا
يَعْمُرُ
مَسَاجِدَ
اللهِ مَنْ
اَمَنَ
بِاللهِ
وَالْيَوْمِ
اْلاَخِرِ
وَاَقَامَ
الصَّلَوةَ
وَاَتَى
الزَّكَوةَ
وَلَمْ
يَخْشَ
اِلاَّ اللهَ
فَعَسَى
اُولَئِكَ
اَنْ
يَكُونُوا
مِنَ
الْمُهْتَدِينَ “Allah’ın mescitlerini ancak Allah’a ve ahiret gününe inanan, namaz kılan, zekat veren ve yalnız Allah’tan korkan kimseler onarır. İşte onlar doğru yolda olanlardır”[2]
وَمَنْ
اَظْلَمُ
مِمَّنْ
مَنَعَ
مَسَاجِدَ
اللهِ اَنْ
يُذْكَرَ
فِيهَا
اسْمُهُ
وَسَعَى فِى
خَرَابِهَا
اُولَئِكَ
مَا كَانَ
لَهُمْ اَنْ
يَدْخُلُوهَ&#15

70; اِلاَّ
خَائِفِينَ
لَهُمْ فِى
الدُّنْيَا
خِزْىٌ
وَلَهُمْ فِى
اْلاَخِرَةِ
عَذَابٌ
عَظِيمٌ “Allah’ın mescitlerinde, Allah’ın adının anılmasına engel olan ve oraların yıkılmasına çalışan kimselerden daha zalim kim vardır? Aslında bunların oralara ancak korkarak girmeleri gerekir. (Başka türlü girmeye hakları yoktur) Bunlar için dünyada bir rezillik, ahirette de büyük bir azap vardır.”[3] Burada camilerle ilgili birkaç ta hadis zikretmek istiyorum: Hz.Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Allah’ın yeryüzünde evleri, mescitlerdir. Mescitleri ziyaret eden, oralarda ibadette bulunanlara, Allah Teala ikramda bulunur.” “Kim Allah için, Allah Tealanın rızasını isteyerek bir mescit bina ederse, Allah da ona cennette bir köşk ihsan eder.” (Buharî, Salat, 65; Müslim, Mesâcid, 4; Nesâi, Mesâcid, 1; İbn Mace, Mesâcid, 1) İSLÂMDA CAMİ VE MESCİTLER Burada cami ve mescitlerin İslâmdaki kısa tarihçesi üzerinde durmak istiyorum. a) Mekke Döneminde Mescid: Şüphesiz ki Hz.Peygamber, daha ilk zamanlardan beri bir ibadet yeri ve bir müessese olarak mescidin İslamda oynayacağı rolün önemini çok iyi biliyordu. Fakat gerek Müslümanların Mekke döneminde sayıca az olmaları, gerekse Mekkeli müşrikler tarafından Müslümanlara karşı uygulanan siyasî baskı sebebiyle Mekke’de mutlak manada bir mescit yapma imkanına sahip olamamıştır. Aslında Kabe’nin varlığı da bunu gerekli kılmıyordu. Bilindiği gibi, Mekke döneminde Hz. Peygamber İslâmiyeti tebliğ etmeye başladığı zaman Mekke Müşriklerinin büyük tepkisi ve işkencelerine maruz kalmıştır. Hz. Peygamber kendisine yapılan baskı ve hakaretlere rağmen, zaman zaman Mescid-i Haram’da, Kabe’de, Hacerü’l-Esved ile Rüknü Yemânî arasında namaz kılardı. İlk Müslümanlar ise, Dûrul-Erkam’ı bir mescit haline getirmişlerdi. Ayrıca evlerinde ve vadilerde gizli olarak ta ibadet ediyorlardı. b) Medine Döneminde Mescid: Hz. Peygamber (s.a.v) Mekke’den Medine’ye hicreti sırasında Medine’ye 5 kilometre mesafede Kuba mevkiinde 4 gün kalmış ve orada kendine bir namazgah yeri çevirmişti. Daha sonra Kuba halkı, Hz. Peygamber (s.a.v)’in namaz kıldığı yerde bir mescit yapmışlardır. İslâmda ilk mescit, Kuba mescididir. Yüce Allah, Tevbe suresinde bu mescitle ilgili şöyle buyurmaktadır:
لاَ تَقُمْ
فِيهِ
اَبَدًا
لَمَسْجِدٌ
اُسِّسَ
عَلَى
التَّقْوَى
مِنْ اَوَّلِ
يَوْمٍ
اَحَقُّ اَنْ
تَقُومَ

فِيهِ فِيهِ
رِجَالٌ
يُحِبُّونَ
اَنْ
يَتَطَهَّرُ&#16
08;ا وَاللهُ
يُحِبُّ
الْمُطَّهِّ&#15
85;ِينَ “.....İlk günden takva üzerine kurulan mescit, elbette içinde namaza durma durumuna daha uygundur. Onda temizlenmeyi seven erkekler vardır. Allah da temizlenenleri sever.”[4] Hz. Peygamber ara sıra Medine’den Kuba’ya bazen yürüyerek, bazen de binek üzerinde gidip bu mescitte namaz kılardı. Hz. Peygamber (s.a.v) bu mescitte namaz kılmanın fazileti hakkında şöyle buyurmaktadır: “Kim evinde güzelce temizlenir, sonra Kuba mescidine gelir ve orada iki rekat namaz kılarsa, kendisine umre sevabı verilir.”[5] Hz. Peygamber, hicret esnasında cuma günü Kuba’dan Medine’ye doğru hareket etmiş ve yolda Salim b. Avf b.Amr b. el-Hazrec oğullarının yaptırdığı mescitte ranunâ vadisinde ilk cuma namazını kıldırmıştır. Hz. Peygamber, Kuba’dan Medine’ye doğru giderken yanlarından geçtiği kişiler kendisini davet etmişler. Ancak Resul-i Ekrem devesinin serbest bırakılmasını istemiş ve mescidin yapılacağı yerin tespitini kast ederek, devenin görevli olduğunu söylemiştir. Deve, Mâlik b. Neccar oğullarının evlerinin önündeki boş bir arazide durmuştur. Hz. Peygamber, bu yeri, Sehl ve Süheyl ismindeki iki yetimden satın alarak Mescid-i Nebevi’yi buraya yaptırmış ve bu mescidin inşası sırasında kerpiç taşıyarak bizzat çalışmıştır. Hz.Peygamber’in aile fertleriyle rahatça kalabileceği bir evi bile yokken, Medine’ye varır varmaz ilk iş olarak bir mescit yapmaya teşebbüs etmiş olması, bize mescidin toplum hayatındaki yeri ve önemini çok iyi bir şekilde anlatmaktadır. ASR-I SAADETTE CAMİNİN FONKSİYONLARI: Asr-ı Saadette mescit çok farklı amaçlar için kullanılmıştır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: 1.Mabed Olarak, İbadet Yeri Olarak Kullanılması: İslâmiyette bütün yeryüzü mescit kabul edilmekle beraber, farz namazlarının cemaatle camide kılınması, gerek sevap bakımından gerekse sosyal yönden büyük bir önem taşır. Nitekim Ashaptan bazıları farz namazları evlerde kılıp, camiye gitmemeyi Hz. Peygamber’in sünnetini terk etme olarak yorumlamışlardır. Mescitler, içinde Allah’ın anıldığı ve Allah’a kulluk görevinin yerine getirildiği mekanlar olarak, Allah’a en sevimli yerlerdir. Nitekim Yüce Allah, Nur suresi 35-36. ayetlerinde mescitleri nurunun aydınlattığı yerler olarak zikreder. Bu bakımdan orada edeple hareket edilmesi emredilir. Hz. Peygamber (s.a.v) mescitler içerisinde Mescid-i Haram (Ka’be), Mescid-i Nebevî ve Mescid-i Aksa’ya özel bir değer atfetmiş, buralarda yapılan ibadetin dünya üzerindeki diğer mescitlerde yapılan ibadetlerden daha faziletli olduğunu söylemiştir: Mesela Mescid-i Haram'da kılınan namaz yüz bin, Mescid-i Nebevî’de kılınan namaz bin, Mescid-i Aksa’da kılınan namaz ise, beş yüz defa daha faziletlidir. Hz.Peygamber (s.a.v) bir hadislerinde; “Dünya üzerinde sadece üç mescide hususi ziyaret için sefer düzenlenip yolculuk edilir. Bu mescitler ise, Mescid-i Haram (Ka’be), Mescid-i Nebevî ve Mescid-i Aksa’dır.” buyurmaktadır. Hz.Peygamber (s.a.v), şeytandan Allah’a sığınarak ve rahmet kapılarının açılmasını dileyerek mescide sağ ayağıyla girer ve Allah’ın lütfunu temenni ederek mescitten çıkardı. Mescide girdiğinde

ise, iki rekat "tahiyyatü’l-mescit" namazı kılardı. 2.Mescidin Eğitim-Öğretim ve Kültür Merkezi Olarak Kullanılması: Hz.Peygamber’in, bir gün mescide girdiğinde cemaatin bir kısmını dua ve zikirle, diğer bir kısmını ilimle meşgul halde görüp, “Ben muallim olarak gönderildim” diyerek, ilimle meşgul olanların yanına oturması, Asr-ı Saadette mescidin eğitim ve öğretim alanındaki fonksiyonunu göstermeye yeterlidir. İslâmda ilk eğitim ve öğretim faaliyetleri Mekke döneminde Daru’l-Erkam’da başlamış, Hz.Peygamber’in Medine’de Mescid-i Nebevî’deki derslerine “meclisü’l-ilm” denilmiştir ki bu ilk asırda hadis derslerini ifade ediyordu. Hz.Peygamber’in etrafında iç içe daire şeklinde oturan dinleyici grubuna “halka” denilmiştir. Halkalara ders verme hususunda bazı Sahabîler de Peygamber Efendimize yardımcı olmuşlardır. Nitekim bazıları mescitte Müslümanlara Kur’an ve okuma yazma öğretiyorlardı. Mescitte barınan ve sayıları zaman zaman 400’e kadar çıkan Ashab-ı Suffe, vakitlerinin büyük bir kısmını öğrenimle geçiriyorlardı. Ayrıca Asr-ı Saadette mescitte eğitim ve öğretim sadece erkeklere has değildi. Kadınlar için de Mescid-i Nebevî’de ayrı bir gün tahsis edilmiş ve onların da dinî konularda geniş bilgi ve kültür sahibi olmaları temin edilmiştir. İslamda en büyük mezhep imamları camide yetişmişler ve buralarda ders okutmuşlardır. İmam-ı Şâfii küçük yaşlarda mescitlerdeki ders halkalarına katılmış ve daha sonra buralarda ders vermiştir. Yine İmam-ı Azam Ebu Hanife kendi mescidinde ders okutur ve talebelerini mescitte yetiştirirdi. Mescitler, sadece dinî eğitim ve öğretimin yapıldığı yerler değildi. Daha ilk asırlardan itibaren edebiyat, bilhassa eski Arap şiiri de mescitte verilen derslerin konuları arasındadır. Hatta bazen mescitte nazarî tıp dersleri dahi verilmiştir. Mesela XI. yüzyılda İbnü’l-Heysem, Ezher Camiinde tıp dersleri veriyordu. Camilerin eğitim ve öğretim mahalli olarak kullanılması geleneği Osmanlılar’da da başlangıçtan beri benimsenen ve devam ettirilen bir uygulama olmuştur. Osmanlı medreselerinde mevcut odalarda öğrenci ikamet etmekte, medrese dershanesinde belirli dersleri görmekte, bunun dışında genel dersleri camilerde takip etmekteydi. Takrir şeklinde halka açık olarak verilen bu dersler için XVII. yüzyıldan itibaren dersiamların tayin edildiği bilinmektedir. Osmanlı devletinin yıkılmasına kadar aralıksız süren bu usule Cumhuriyet döneminde de devam edilmiştir. 3-Caminin Devlet Müessesesi Olarak Hizmetleri: Caminin devlet müessesesi olarak hizmetlerini şu şekilde sıralayabiliriz: a) İdarî Merkez Olarak Kullanılması: Hz.Peygamber İslâm dininin tebliğcisi olduğu gibi, İslâm devletinin de başkanı idi. Hz. Peygamber’in evi mescide bitişik idi ve O, cami ile evini dinî ve idarî münasebetler yönünden âdeta bütünleştirmişti. Hz.Peygamber (s.a.v) devlet yönetimiyle ilgili meseleleri mescitte görüşüp karara bağlıyordu. Hz.Peygamber (s.a.v) diplomatik görüşmeleri de mescitte yapar, yabancı elçileri güzel elbise giyerek burada karşılardı. Camiler daha sonra bu fonksiyonlarını kaybetmişlerdir. b) Camiler Adalet ve Hukukî Hizmetlerin Yapıldığı Yerlerdi: Hz.Peygamber (s.a.v) zamanında çok yönlü olarak kullanılmış olan mescidin yerine getirmiş olduğu önemli görevlerden birisi de, çeşitli hukukî hadiselere sahne olmasıdır. Karı-koca arasındaki gerçekleştirilen nikah akdinin sona erdirilmesinden, alacaklı ile borçlu arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesine kadar pek çok hukukî mesele mescitte çözüme kavuşturulmuştur. Hz.Peygamber döneminde cami ve mescitlerin yerine getirmiş oldukları diğer görevleri şöyle sıralayabiliriz: 1.Mescitlerde edebî yarışmalar tertiplenirdi. 2.Mescitler, misafirhane olarak kullanılırdı. 3.Mescitler, hastane olarak kullanılırdı. 4.Mescitler, hapsane olarak kullanılırdı. 5.Mescitler,

ganimetlerin dağıtıldığı yer olarak kullanılırdı. 6.Çeşitli bayram eğlenceleri buralarda tertiplenirdi. Asr-ı Saadette mescidin bu çok yönlü kullanımına rağmen Hz. Peygamber, onun amacı dışında kullanılmasına kesinlikle müsaade etmezdi. Mesela Hz.Peygamber (s.a.v) mescitte şu hareketlerin yapılmasını kesinlikle yasaklamıştır: 1.Mescitte alış veriş yapmak. 2.Herhangi bir kayıp eşyanın ilân edilmesi. 3.Mescide cenaze sokulması. 4.Mescitte silah çıkarılması. 5.Mescitte cezaların tatbik edilmesi. 6.Mescitte saçların tıraş edilmesi. 7.Mescitlerin kirlenmesini sağlayacak bütün kötü işlerin yapılmasını yasaklamıştır. 8.Camilerde cemaatin huzurunu bozan her türlü davranıştan uzak durmak gerekir. Soğan sarımsak gibi ağır kokulu şeyleri yedikten sonra camiye gitmek mekruh sayıldığı gibi günümüzde camilerde çok rastladığımız, başkalarını inciterek öne geçmek, rahatsızlık verecek şekilde safları sıkıştırmak ve namaz kılanın önünden geçmek de sakınılması gereken davranışlar olarak sayılabilir. Asr-ı Saadette olduğu gibi Osmanlı döneminde de camiler çok yönlü görev üstlenmiş, toplum hayatının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Osmanlı döneminde Hz.Peygamber’in camiye kazandırdığı etkinlikler hemen hemen aynen devam ettirildiği gibi, bazı yeni görevler de ilave edilmiştir. Başlıca yapılış amacı ibadethane olmasının yanında camiler, birer eğitim-öğretim müessesesi olma özelliklerini Osmanlılar döneminde de devam ettirmişlerdir. Her ne kadar o dönemde eğitim-öğretim kurumu olarak medreseler önemli bir yere sahip olmuşlarsa da, medreselerin ayrılmaz birer parçası olarak camiler de, medreselerden geri kalmamıştır. Bu dönemde daha çok göze çarpan camili medrese veya medreseli cami, bunun en güzel örneğini oluşturur. Osmanlılar döneminde camilerin, içinde yer aldığı ve âdeta onsuz olmaz diye düşünülebilecek bir kurum da külliyelerdir. Külliye, cami esas olmak üzere, çevresinde çeşitli sosyal görevi olan binaların düzenlenmesi suretiyle meydana getirilmiş bir binalar bütünüdür. Bir sosyal merkez olan külliyelerin merkezinde ise daima cami yer almıştır. Hiç şüphesiz ki cami, o dönemde dinî görevlerin yerine getirildiği bir yerdi. Bunun yanında o, aynı zamanda külliyenin bir toplantı binası idi. Ayrıca cami, çeşitli konularda vaazların verildiği, hutbeler yoluyla toplumu aydınlatıcı bilgilerin verildiği yerdi. Aynı şekilde orada dersler de verilirdi, yani o dönemde camiler, bir nevi medreselerin de dershaneleri durumundaydı.
CAMİLERİN SOSYAL BÜTÜNLÜĞÜN SAĞLANDIĞI YERLER OLMASI
İslâm dini tevhid dini olup, birlik ve beraberliğe büyük önem verir. Yüce Rabbimiz:
وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ
اللهِ
جَمِيعاً
وَلاَ
تَفَرَّقُوا
“Hepiniz toptan sımsıkı Allah’ın ipine sarılınız, sakın ayrılığa düşüp parçalanmayınız.”[6] buyurmuştur. Peygamber Efendimiz de: “Allah’ın –rahmet ve inayet- eli cemaat üzerindedir”, “Cemaat, birlik ve beraberlik rahmettir. Ayrılık ise azaptır” buyurmuştur. Camilerimiz birlik ve beraberliğimizin en güzel bir şekilde gerçekleştiği yerlerdir. Zaten sözlerimin başında da ifade ettiğim gibi, cami kelimesi, “cem eden, toplayan, bir araya getiren” demektir. Bu toplanma günde beş vakit namazda, cuma namazında ve senede iki defa kılınan bayram namazlarında tezahür eder. Genç-ihtiyar, zengin-fakir, âmir-memur,

âlim-câhil demeden bütün insanların bir araya geldiği aynı safta omuz omuza Allah’ın huzurunda durdukları yegane mekan camilerdir. Cuma ve bayram namazları mutlaka camide kılınması gerektiği için bu namazlar daha da kalabalık olur. Böylece Müslümanlar bir araya gelerek ibadet etmekle kalmazlar, tanışır kaynaşırlar. Birbirlerinden haberdar olurlar. Küskünler barışır, fakire, kimsesize, yetimlere, ihtiyaç sahiplerine elbirliğiyle yardım edilir. Değerli Dinleyenler! Yüce Rabbimiz, Ankebut suresinde bizlere şöyle emretmektedir:
اُتْلُ مَآ
اُوحِىَ
اِلَيْكَ
مِنَ
الْكِتَابِ
وَاَقِمِ
الصَّلَوةَ
اِنَّ
الصَّلَوةَ
تَنْهَى عَنِ
الْفَحْشَاء&#16
16;
وَالْمُنْكَ&#15
85;ِ وَلَذِكْرُ
اللهِ
اَكْبَرُ
وَاللهُ
يَعْلَمُ مَا
تَصْنَعُونَ
“Kitaptan sana vahyedilenleri oku ve namazı kıl. Şüphesiz ki namaz, hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir.”[7] Bu ayette ifade edildiğine göre, hakkıyla kılınan namaz, ruhu ulvileştirir ve insanı mutlaka kötülüklerden alıkoyar. Kur’an’da ve birçok hadiste belirtildiği gibi, iyiliğe sevk etmeyen, kötülüklerden alıkoymayan bir namaz ve ibadet, sırtta taşınan bir vebaldir. Namaz ve cemaatin terki veya hakkıyla eda edilmemesi, İslâm cemiyetinin çöküş sebeplerinin en başta gelenlerindendir. Günümüzde namazı terk edenler bir tarafa, namazı kılanlarda bile, birçok manevî hastalıklar ve kötülükler nüksetmektedir. Dolayısıyla bu da gösteriyor ki, hakkıyla eda edildiğinde müminleri kötülüklerden menetmesi gereken namaz, fonksiyonunu tam olarak icra edemiyor. Haşa Allah’ın kelamı Kur’an’da bir noksanlık söz konusu olmadığına göre, demek ki bizim namazlarımız tam olmuyor. Hz.Peygamber (s.a.v) Müslümanlar arasında birlik ve beraberliğin devam ettirilmesi ve daha da ileri götürülmesi için sadece cuma ve bayram namazlarında değil, günlük beş vakit namazlarda da müminlerin camilere koşarak orada bir araya gelmeleri ve birlik ve beraberlik içerisinde namazlarını kılarak, Yüce Allah’a dua ve niyazda bulunmalarını önemle ümmetine tavsiye etmiştir. Ayrıca cemaatle kılınan namazın fert olarak kılının namazdan 25-27 derece daha faziletli olduğunu bizlere şu şekilde belirtmiştir: “Kişinin cemaatla kıldığı namaz, evinde veya işyerinde kıldığı namazdan yirmi beş (veya yirmi yedi) derece daha sevaptır. (Buhârî, Ezan, 30; Müslim, Mesacid, 42) Eğer sizden biri,

güzelce abdest alır ve namazdan başka bir şey düşünmeksizin mescide gelirse, mescide gelirken atmış olduğu her adımdan dolayı Allah onun derecesini bir kat daha artırır ve bir hatasını da bağışlar. Mescitte kaldığı sürece de namaz kılmış kabul edilir ve melekler de kendisine dua eder” (Buhari, Vudu, 34; Salat, 87; Ebu Davud, Salat, 19) Peygamberimiz farz namazların cemaatle kılınmasına o kadar önem vermiştir ki, Müslim’in Ebu Hureyre (r.a)’den rivayetine göre, bir gün Resul-i Ekrem’in yanına âmâ bir adam gelerek: - Ya Resulallah! Beni mescide götürecek bir yardımcım yoktur, dedi. Namazı evinde kılmak için kendisine müsaade buyurulmasını istedi. Resul-i Ekrem’de ona müsaade etti. Adam dönüp giderken Rasulullah: - Ezan sesini işitiyor musun? diye sordu. Âmâ: - Evet işitiyorum deyince, Rasulullah: - Öyle ise davete icabet et, buyurdu. Buhârî ve Müslim’de geçen bir hadiste Hz.Peygamber, meşru bir sebebi olmadan camide cemaatla namaza gelmeyenlerle ilgili şu tehditli sözleri söylemiştir: “Bazen içimden öyle şeyler geçiyor ki, bir gün birine, benim yerime namaz kıldırmasını emredeyim. Sonra cemaate katılmayanların yanlarına gidip, oradakilerden odun toplamalarını söyleyeyim ve cemaate gelmeyenlerin evlerini üzerlerine yakayım istiyorum.” (Buhârî, Ezan, 29; Müslim, Mesacid, 42) Aslında Hz.Peygamber böyle bir şey yapmamıştır, fakat bu tehdit, meşru bir sebebi olmadan camiye cemaata gelmeyenlerin ne kadar kötü bir davranış sergilediklerini ifade etmek ve onların cemaate iştirak etmelerini sağlamak için söylenmiştir. Buhârî ve Müslim’in Ebu Hureyre’den rivayet ettikleri bir başka hadis-i şerifte Rasulullah (s.a.v): “Müminler, yatsı namazı ile sabah namazındaki sevabı bilselerdi, emekleyerek de olsa cemaatle namaz kılmaya gelirlerdi.” buyurmuştur. Peki farz namazlarının camide cemaatle kılınmasındaki gaye nedir? Bu gayeyi şu şekilde açıklayabiliriz: Bir semtte bulunan müminlerin beş vakitte birbirlerinin hallerinden haberdar olması, onlardan herhangi bir Müslümanın bir sıkıntısı varsa, elbirliği ile giderilmesi, hasta varsa, yardımına koşulması içindir. Cemaate gelmeyenin mutlaka meşru bir mazereti olduğu göz önüne alınarak evine gidilip yoklanır ve sorunu giderilmeğe çalışılır. Hz.Peygamber ve Ashabı, içlerinden birinin cemaate devam etmediğini görünce hemen onu araştırıyor, şayet başına herhangi bir musibet gelmişse derhal onunla ilgileniyor ve ne yapılması gerekiyorsa gereğini anında yapıyorlardı. Nitekim Asr-ı Saadette, Mescid-i Nebevî’yi devamlı olarak silip süpüren temizliğini yapan bir zenci kadın vardı. Bir ara Rasulullah (s.a.v) onu görememiş ve merak edip, Ashabına o kadını sormuştu. Ashap ta onun öldüğünü söyleyince, Hz.Peygamber, neden bana haber vermediniz diyerek, Ashabına kızmış kadının kabrini kendisine göstermelerini istemiş ve kadının kabrine giderek onu ziyaret edip dua etmiştir. (Buharî, Salat, 72; Müslim, Cenaiz, 23) Bugün ise bu gayeler kaybolmuş ve Müslümanlara şahsî sevap kazanma endişesi hakim olmuştur. Sadece nefsini düşünüp kendi meseleleri ile meşgul olup, iştirak ettiği cemaatin meseleleriyle ilgilenmeyen bir kimse, Hz. Peygamber’in müjdelediği yirmi yedi derece sevaba ulaşabilecek midir aceba? Bu şekilde şahsî menfaatlerinden başka bir şey düşünmeyen insanları bünyesinde toplayan cami, cemaati ile bir bütünlük ortaya koyamadığı için elbette fonksiyonunu yerine getiremeyecektir. İslâmın, toplumun menfaati için tesis ettiği kurumlardan biri olan camiler ve mescitler, Asr-ı Saadetten başlayarak, bugüne kadar bütün İslâm âleminde Müslümanların ibadet, ilim ve meşveret merkezi olmuştur. Fakat zamanla dünya işleri çoğalıp, siyaset aslî manasının dışına çıkmış, işler karmaşık hale gelince, camilerin içinde artık kudsî hava barınamamış, orada

sadece ibadet ve ilim kalmıştır. Camilerimizde bugün, ibadet ve ilmin de ne derecede uygulandığı münakaşa konusu olabilir. Bugün camiler, tam olarak fonksiyonlarını yerine getiremiyorlarsa, elbette bunun suçunu cemaat ve cami bütünlüğündeki birliğin sarsılmasında aramak gerekir. Değerli Dinleyenler! Hz.Peygamber (s.a.v)’in şu hadislerinin sırrı en güzel bir şekilde camide tecelli eder: “Birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerine şefkat hususunda müminler sanki bir ceset gibidirler. Ondan bir uzuv şikayet ederse, uykusuzluk ve ateşle cesedin diğer uzuvları da ona iştirak ederler.” “Mü’minin mü’mine bağlılığı, parçaları birbirine bağlayan bir tek bina gibidir.” İşte Müminler günde beş vakit namazlarında bir araya gelerek kaynaşmalıdırlar. Bugün İslâm cemiyetinde cemaatle namaz terk edildiği için, Müslümanlar arasındaki birlik ve dayanışma tam manasıyla temin edilememektedir. Cemaatten kopan insan yavaş yavaş namazlarını da aksatmaya başlıyor ve neticede büyük şehirlerdeki kalabalıklar onu da yutuyor. Namazı terk edenler, çok kısa bir zamanda İslâmî şuurdan da yoksun bir hale geliyorlar. Bu da önce cemaati terk etmekle başlıyor. Günümüzde tamamen ferdî ve egoist bir toplum hayatı yaşandığından, bulunduğumuz mahallelerde cemaate devam edilip, diğer şahıslarla irtibat sağlanamadığı için, kimsenin kimseden haberi olmamaktadır. Aynı apartmanda oturan komşular birbirlerini yeterince tanımadıkları gibi, bayramlarda bile birbirlerine gidip bayramlaşma yapmıyorlar. Neticede tamamen bencil bir cemiyet hayatı başlıyor. Herkes, birbirine yardımcı olmak şöyle dursun, bir din kardeşini faka bastırıp kandırmanın yollarını arıyor. Dolayısıyla toplumda kimsenin kimseye güveni kalmıyor. Bunun neticesinde de herkesin birbirine şüphe ile baktığı bir cemiyet hayatı karşımıza çıkıyor. Aralarında birlik ve dayanışma olmayan menfaatperest bir toplumda, camilerin fonksiyonlarını yapması beklenemez. Bunun sonucu olarak da camilerimiz garip ve tezyinatsız kalmaya mahkum olur. Şunu unutmamak gerekir ki, camilerin en mühim tezyinatı, bugün olduğu gibi; mermerler, boyalar, oymalar, nakışlar, halılar, kubbeler değil, Allah’ın ve Peygamberinin önderliğinde cami ve cemaat şuuru ile bezenmiş, kendi nefsinden ziyade, başkalarını düşünen diğer gam insanlar topluluğunu yetiştirmeye ihtiyacımız vardır. Değerli Dinleyenler! İslâmın yayılmasında ve İslâm toplumunun yetişmesinde önemli fonksiyon icra etmiş olan camilerin, zamanla toplum hayatından çekilerek, sadece ibadet edilen yerler haline gelmeleri ve günümüzde camilere gelen cemaatin sayısının da çok azalması bizleri düşündürmektedir. Camilerin Rasulullah devrindeki sosyal aksiyon ve aktivitesine kavuşturulabilmesi için şu hususları yerine getirme durumundayız: a) İlim ve teknik çağının yorduğu, bunalttığı insanımızın dinlenip rahat ve huzura kavuşabileceği yerlerden birinin, belki en güzelinin camiler olduğunu hatırdan çıkarmayarak, camilerimizi pırıl pırıl ve cazibeli hale getirmeliyiz. b) Toplumu camide toplayabilmek ve manevî bir hava içerisinde tutabilmek için, cami civarında Müslümanların sosyal ihtiyaçlarını karşılayan kurumlar yapılmalı ve bu kurumlar bakımlı olmalıdır. c) Camiler, ibadetin dışında Müslüman halkın dinlerini doğru bir şekilde öğrenebilecekleri, halkla bütünleşen kurumlar haline getirilmesi gerekmektedir. d) Camilerde insanlarımızı eğitecek ve onlara doğru ve sağlam dinî bilgileri verecek olan din görevlilerimizdir. O halde bilgili, kabiliyetli, İslâmı anlatmak için çırpınan fedakar imam-hatipler yetiştirilmelidir. Mevcut imam-hatiplerimizin de kendilerini sürekli yenilemeleri gerekmektedir. Şunu iyi bilmeliyiz ki, âlimler peygamberlerin mirasçılarıdırlar. Kur'an'da ifade edildiği gibi Hz.Muhammed (s.a.v) peygamberlerin sonuncusudur. Ondan sonra başka bir peygamber gelmeyecektir. O halde O'nun hayattayken icra ettiği o değerli görevi bugün din görevlilerimiz yürütmektedir. Demek

ki yaptığımız görev çok kutsal bir görevdir. O halde bu kutsal görevi, en mükemmel bir şekilde yerine getirmemiz için elimizden gelen gayreti sarfetmek zorundayız. Bu vazifeyi yaparken de tek örneğimiz ve rehberimiz Hz.Muhammed (s.a.v)'dir. Zira Yüce Allah, O'nu Allah'a ve ahiret gününe inanan ve Allah'a kavuşmayı uman mü'minler için en güzel örnek olarak takdim etmektedir. Değerli Dinleyenler! Beni sabırla ve dikkatle dinlediğinizden dolayı hepinize teşekkür edip, saygılar sunuyorum. Hoşça kalın, Allah yardımcınız olsun.
Profesör.Dr.Mehmet SOYSALDI

[1] Âl-i İmran, 3/96 [2] Tevbe, 9/18

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler